

Schuld op consumptief krediet in 2005 gedaald, roodstand toegenomen

ir. M.E. van Agtmaal-Wobma

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2006.
Bronvermelding is verplicht. Verveelvoudiging voor eigen gebruik of intern gebruik is toegestaan.

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2004–2005	= 2004 tot en met 2005
2004/2005	= het gemiddelde over de jaren 2004 tot en met 2005
2004/'05	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2004 en eindigend in 2005
2002/'03–2004/'05	= boekjaar enz., 2002/'03 tot en met 2004/'05

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Na enkele jaren van zeer gematigde groei is in 2005 de verstrekking van consumptief krediet gedaald. Creditcardkrediet is echter wederom toegenomen. Voor het eerst in 20 jaar is ook de uitstaande schuld op consumptieve leningen afgenomen. De roodstand op betaalrekeningen bleef daarentegen. De schuld op consumptief krediet en roodstand tezamen bleef in 2005 gelijk aan het totaal in 2004.

Dit artikel beschrijft de ontwikkelingen in het verstrekken van consumptief krediet en in de roodstand op betaalrekeningen in 2005 ten opzichte van voorgaande jaren. Eerst wordt het algemene beeld gegeven, daarna wordt dieper ingegaan op de verschillende kredietvormen en kredietverstrekkers. Ook ontwikkelingen in de distributie komen aan de orde.

Minder krediet verstrekt, meer afgelost

In 2005 is voor 10,1 miljard euro aan nieuwe consumptieve kredieten verstrekt. Dat is 5 procent minder dan in 2004. Daarmee is voor het eerst sinds 2001 weer een daling in de consumptieve kredietverstrekking te zien. Van 2002 tot en met 2004 nam de kredietverstrekking jaarlijks licht toe, met ongeveer 1 procent. In de tweede helft van de jaren '90 nam het verstrekte krediet nog met rond de 10 procent per jaar toe. In 2001 was er een afname in het verstrekte consumptief krediet.

De omslag in 2001 had mogelijk te maken met de verslechterde economische situatie na de hoogtijdagen in de jaren negentig. In 2001 is echter ook het belastingstelsel gewijzigd en is de rente op consumptieve leningen niet langer aftrekbaar. Geld lenen via

hypothecaire leningen, ook voor consumptieve doeleinden, werd vanwege de lage rente een aantrekkelijk alternatief dat ook veel gepromoot is door kredietverstrekkers. Verder lijkt de jaarlijks toenemende roodstand op betaalrekeningen er op te wijzen dat deze minder formele manier van kort lenen ook gedeeltelijk de consumptieve kredieten vervangt.

Consumenten hebben in 2005 voor 12,2 miljard euro afgelost op hun leningen, inclusief rente. Dat is 7 procent meer dan in 2004. In de jaren 2001–2004 groeide het bedrag aan aflossingen jaarlijks met circa 1 procent. Het bedrag aan aflossingen bedroeg in 2005 bijna 70 procent van de gemiddeld over het jaar uitstaande schuld.

De uitstaande schuld, of het debiteurensaldo, behelst het bedrag dat particulieren op een bepaald moment nog moeten aflossen op hun consumptieve leningen. Eind 2005 bedroeg de uitstaande schuld 17,6 miljard euro. Dat is 3 procent minder dan eind 2004, toen het saldo nog 18,1 miljard euro bedroeg.

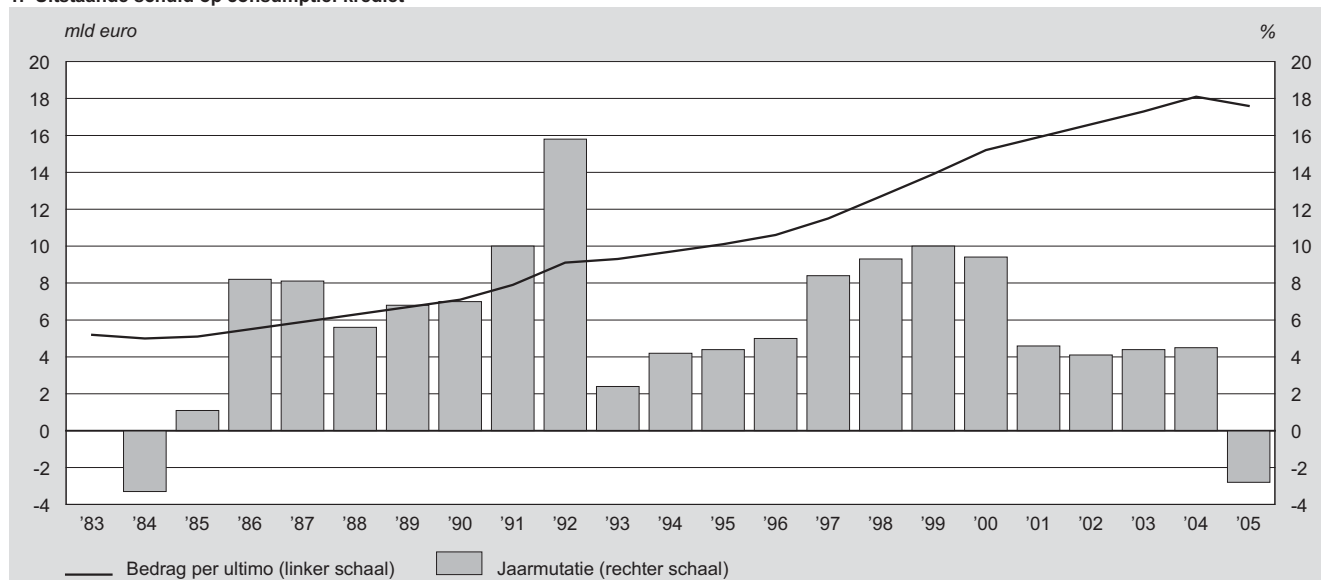
Het is voor het eerst sinds 1985 dat de uitstaande schuld op consumptief krediet op jaarbasis is gedaald. Dit is een gevolg van de gedaalde kredietverstrekking, zoals hierboven beschreven, in combinatie met de toegenomen aflossingen. Ook het groeiende aandeel van kredieten met een kortere looptijd (met name creditcardkrediet), speelt hierbij een rol. De schuld wordt in deze gevallen sneller afgelost.

In de afgelopen jaren was de uitstaande schuld nog maar licht toegenomen: In de jaren 2001–2005 jaarlijks met gemiddeld 3 procent. In de jaren 1996–2000 was dat nog gemiddeld 9 procent.

Tabel 1
Mutaties in het uitstaand debiteurensaldo

	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
	mln euro					procentuele mutaties t.o.v. voorgaand jaar				
Debiteurensaldo bij aanvang periode	15 244	15 938	16 595	17 322	18 101	9,4	4,6	4,1	4,4	4,4
Netto verstrekt krediet	10 235	10 364	10 455	10 625	10 100	-4,0	1,3	0,9	1,6	-4,9
Kredietvergoeding	1 486	1 480	1 525	1 534	1 550	14,1	-0,4	3,0	0,6	0,9
Aflossingen	11 027	11 187	11 253	11 380	12 158	3,5	1,4	0,6	1,1	6,8
Debiteurensaldo per ultimo periode	15 938	16 595	17 322	18 101	17 594	4,6	4,1	4,4	4,5	-2,8

1. Uitstaande schuld op consumptief krediet

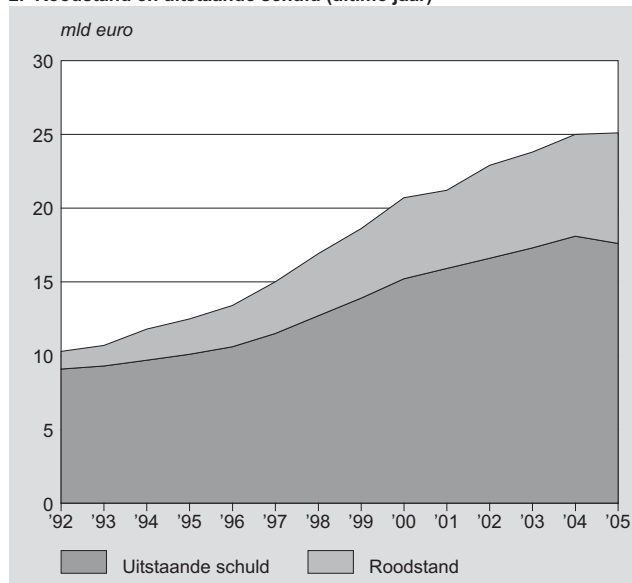

Som roodstand en uitstaande schuld blijft gelijk

Terwijl in 2005 de uitstaande schuld op consumptief krediet afnam, steeg de roodstand op betaalrekeningen ten opzichte van 2004. Beide cijfers bij elkaar opgeteld laat zien dat de totale schuld eind 2005 met 25 miljard euro gelijk was aan die van eind 2004. In de jaren ervoor is de totale schuld elk jaar nog toegenomen. De roodstand was in 2005 goed voor 30 procent van de totale schuld.

Tien jaar geleden was de schuld op consumptief krediet samen met de roodstand nog bijna de helft lager: 13,5 miljard euro. De roodstand maakte hiervan met 2,8 miljard euro 21 procent uit.

2. Roodstand en uitstaande schuld (ultimo jaar)

Roodstaan op betaalrekeningen valt niet onder de definitie van consumptief krediet, ondermeer omdat er niet altijd een akkoord is gesloten tussen kredietgever en kredietnemer. Omdat dit niet nodig is, kan roodstaan als een gemakkelijke manier om geld te lenen worden gezien. Het bedrag aan roodstand is in 2005 weer

flink opgelopen, terwijl de consumptief kredietverlening daalde. Eind 2005 stonden betaalrekeningen in totaal voor 7,5 miljard euro in de min. Dat is 8 procent meer dan eind 2004.

Het aantal rekeningen met een saldotekort is in 2005 nauwelijks veranderd. Op 31 december 2005 waren er bijna 3 miljoen rekeningen met een debetstand, ongeveer evenveel als in 2004 (en in de voorgaande jaren). Het gemiddelde per rekening was eind 2005 met 2 546 euro hoger dan eind 2004, toen het gemiddelde 2 363 euro bedroeg.

Tabel 2
Roodstand op betaalrekeningen per ultimo

	Uitstaand saldo	Aantal contracten	Gemiddelde per contract
	<i>mln euro</i>	<i>x 1 000</i>	<i>euro</i>
2001	5 337	2 458	2 171
2002	6 277	2 917	2 152
2003	6 450	3 100	2 081
2004	6 902	2 921	2 363
2005	7 456	2 928	2 546

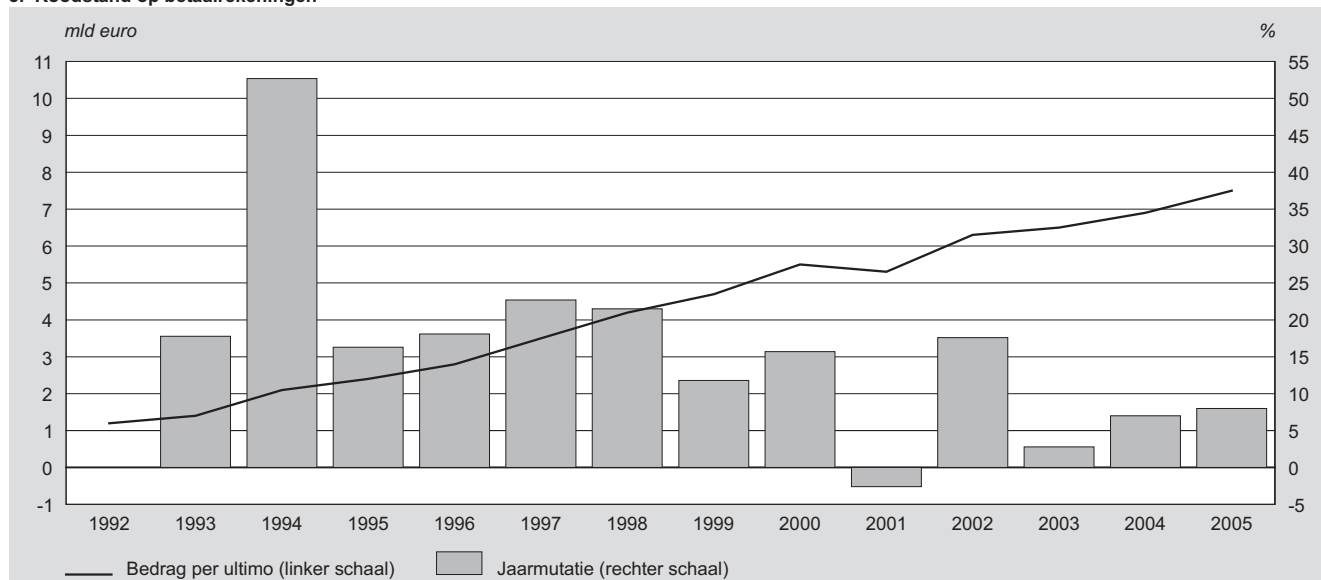
Creditcardkrediet verder toegenomen

Het CBS onderscheidt vier verschillende vormen van consumptief krediet. Creditcardkrediet is daar een van. De bedragen die via creditcards worden geleend nemen nog steeds toe. Terwijl de totale consumptief kredietverstrekking is afgenomen in 2005, is er in dat jaar wel weer meer creditcardkrediet verstrekt. In 2005 leenden consumenten 3,1 miljard euro via de creditcard, 7 procent meer dan in 2004. Creditcardkrediet krijgt een steeds groter aandeel in het totaal verstrekte consumptief krediet. Bij het begin van de waarneming in 1998 was 13 procent van het verstrekte krediet een creditcardkrediet. Sindsdien is dit percentage gestaag opgelopen, naar 31 procent in 2005.

Doorlopend krediet blijft belangrijkste vorm

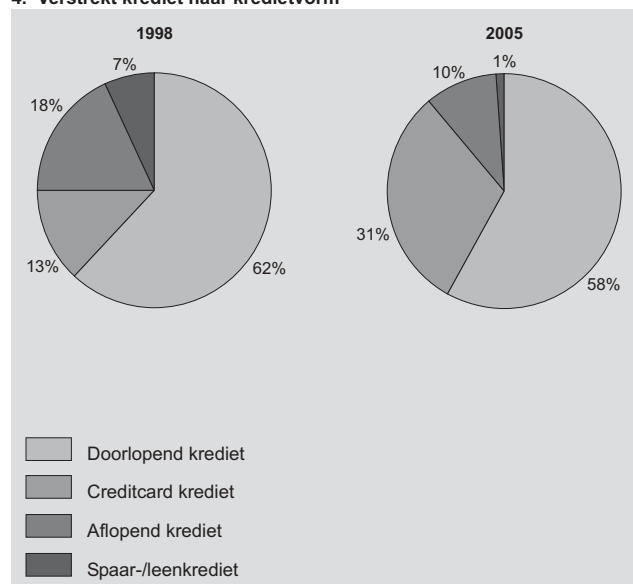
Doorlopende kredieten blijven, naar omvang van het bedrag gemeten, de belangrijkste vorm van consumptief krediet. In 2005 was 58 procent van het totaal verstrekte krediet een doorlopend krediet, iets lager dan de 62 procent in 1998. Het aandeel van

3. Roodstand op betaalrekeningen

aflopend krediet is teruggelopen van 18 procent in 1998 naar 10 procent in 2005. Spaar-/leenkredieten waren eind jaren negentig populair en hadden in 1998 een aandeel van 7 procent. Sinds de wijziging van de Wet Inkomstenbelasting is deze kredietvorm niet meer aantrekkelijk. In 2005 werd nog minder dan 1 procent van het totale krediet in de vorm van spaar-/leenkrediet verleend.

4. Verstrekt krediet naar kredietvorm

Verstrekt krediet vooral door banken en creditcardorganisaties

Het grootste deel van het consumptieve krediet wordt verstrekt door banken en creditcardorganisaties. Samen waren zij in 2005

goed voor tweederde van de verstrekte kredieten (6,7 miljard euro). Financieringsmaatschappijen verstrekten 29 procent van het totale consumptief krediet in 2005 (2,9 miljard euro). Post-orderbedrijven (0,4 miljard euro) en gemeentelijke kredietbanken (0,1 miljard euro) zijn kleinere spelers op de markt, met respectievelijk 4 procent en 1 procent marktaandeel.

Zowel banken en creditcardorganisaties als financieringsmaatschappijen verstrekten in 2005 minder krediet dan in 2004, maar de daling was sterker bij financieringsmaatschappijen (-8 procent) dan bij banken en creditcardorganisaties (-3 procent). In laatstgenoemde groep beperkt de toename van creditcardkrediet de daling.

Meer dan de helft van de uitstaande schuld op consumptief krediet staat uit bij banken en creditcardorganisaties. In 2005 was hun marktaandeel 53 procent. Dit aandeel is de laatste jaren gestaag opgelopen; in 2001 was het nog 46 procent. Financieringsmaatschappijen zagen hun aandeel daarentegen dalen, van 49 procent in 2001 naar 43 procent in 2005.

De duidelijkste daling is te zien bij dochters van banken, die tot de groep financieringsmaatschappijen behoren, van 29 procent in 2001 naar 24 procent in 2005. Gezien ook de groei bij de banken is het waarschijnlijk dat de banken de kredietverlening aan particulieren weer meer zelf doen, in plaats van via hun dochters.

Direct writing

Het belangrijkste afzetkanaal voor doorlopend krediet is direct writing: 77 procent van de doorlopend kredietcontracten werd in 2005 telefonisch, schriftelijk of via internet afgesloten. Het betreft hier relatief kleine limietbedragen. In 2005 was het gemiddelde limietbedrag op contracten die via direct writing tot stand kwamen 1 475 euro. Dat is lager dan het gemiddelde bedrag van 2 245 euro dat via de detailhandel wordt afgezet.

Bij de overeenkomsten die op de kantoren van de kredietverstrekkers worden afgesloten gaat het om veel grotere limietbedragen:

Tabel 3
Verstrekt consumptief krediet en uitstaande schuld naar kredietvorm

	Verstrekt krediet per jaar					Uitstaande schuld per ultimo				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
<i>mln euro</i>										
Aflopend krediet	1 252	1 167	1 132	997	1 019	2 883	2 634	2 507	2 315	2 161
Doorlopend krediet	6 295	6 461	6 377	6 489	5 920	10 842	11 698	12 428	13 311	13 141
Creditcard krediet	2 324	2 488	2 620	2 914	3 106	1 526	1 443	1 395	1 115	1 249
Spaar-/leenkrediet	364	248	326	224	56	688	820	992	1 360	1 042
Totaal	10 235	10 364	10 455	10 625	10 100	15 938	16 595	17 322	18 101	17 594
Roodstand op betaalrekeningen						5 337	6 277	6 450	6 902	7 456

Tabel 4
Verstrekt consumptief krediet naar kredietvorm – aandeel per kredietvorm

	Verstrekt krediet per jaar							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>% van totaal verstrekt krediet</i>								
Aflopend krediet	18	16	13	12	11	11	9	10
Doorlopend krediet	62	61	61	62	62	61	61	59
Creditcard krediet	13	15	19	23	24	25	27	31
Spaar-/leenkrediet	7	7	6	4	2	3	2	1

gemiddeld 12,6 duizend euro in 2005. Bij de contracten die via onafhankelijke tussenpersonen werden overeengekomen gingen de hoogste bedragen om: gemiddeld 15 duizend euro in 2005.

Voor het verstrekken van aflopend krediet zijn autodealers de belangrijkste partij. In 2005 werd 28 procent van de contracten via de autodealer afgesloten, terwijl het geleende bedrag 54 procent

van het totaal uitmaakte. Het aandeel van de autodealers in de verstrekking van aflopend krediet nam vanaf 1998 elk jaar toe, maar is sinds 2004 gedaald. Bij de aflopend kredietverstrekking valt op dat er meer contracten via direct writing en via de detailhandel werden verstrekt in de afgelopen twee jaar, maar dat het bedrag gemiddeld lager is.

Tabel 5
Verstrekt consumptief krediet naar kredietverstrekker

	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
	<i>mln euro</i>					<i>procentuele mutaties t.o.v. vorig jaar</i>				
Gemeentelijke kredietbanken	146	103	85	86	64	-12,8	-29,6	-17,0	0,4	-25,4
Banken en creditcardorganisaties	5 854	6 184	6 363	6 919	6 702	2,7	5,6	2,9	8,7	-3,1
Postorderbedrijven	465	474	456	417	394	-9,9	1,8	-3,7	-8,6	-5,7
Financieringsmaatschappijen w.v.	3 769	3 604	3 550	3 202	2 941	-11,8	-4,4	-1,5	-9,8	-8,2
dochter van banken	1 748	1 663	1 594	1 515	1 360	-10,7	-4,9	-4,2	-4,9	-10,2
autofinanciers (merkgebonden)	509	556	639	547	570	19,1	9,4	14,9	-14,4	4,2
overige financieringsmaatschappijen	1 512	1 385	1 317	1 140	1 011	-19,9	-8,4	-4,9	-13,4	-11,4
Totaal	10 235	10 364	10 455	10 625	10 100	-4,0	1,3	0,9	1,6	-4,9

Tabel 6
Uitstaande schuld per ultimo naar kredietverstrekker

	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
	<i>mln euro</i>					<i>procentuele mutaties t.o.v. vorig jaar</i>				
Gemeentelijke kredietbanken	295	248	197	180	141	-8,2	-16,1	-20,5	-8,4	-21,8
Banken en creditcardorganisaties	7 385	7 875	8 392	9 250	9 238	3,8	6,6	6,6	10,2	-0,1
Postorderbedrijven	455	530	575	575	572	13,6	16,4	8,4	0,1	-0,6
Financieringsmaatschappijen w.v.	7 803	7 943	8 158	8 096	7 644	5,3	1,8	2,7	-0,8	-5,6
dochter van banken	4 597	4 654	4 703	4 599	4 278	3,7	1,2	1,1	-2,2	-7,0
autofinanciers (merkgebonden)	818	898	1 056	1 008	1 000	11,4	9,9	17,6	-4,6	-0,8
overige financieringsmaatschappijen	2 388	2 391	2 399	2 489	2 366	6,5	0,1	0,4	3,7	-4,9
Totaal	15 938	16 595	17 322	18 101	17 594	4,6	4,1	4,4	4,5	-2,8

Tabel 7
Consumptief krediet naar afzetkanaal, 2005

	Doorlopend krediet			Aflopend krediet		
	aantal	verstrekte limieten	gemiddelde per limiet	aantal	verstrekte kredieten	gemiddelde per lening
	<i>x 1 000</i>	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>	<i>x 1 000</i>	<i>mln euro</i>	<i>euro</i>
Direct writing	1 064	1 570	1 475	33	136	4 146
Overige eigen organisatie	101	1 279	12 649	48	204	4 230
Autodealers	11	95	8 488	54	553	10 289
Overige detailhandel	108	243	2 245	33	58	1 742
Onafh. Bemiddelaars/tussenpersonen	93	1 394	14 955	7	69	9 711
Totaal	1 378	4 580	3 325	175	1 019	5 830

Methode

Dit artikel gaat in op de ontwikkelingen in de kredietverlening aan particulieren voor consumptieve doeleinden. Tot het consumptief krediet worden alle krediettransacties met een looptijd van drie maanden of langer gerekend, waaraan de kredietgever deelneemt in de uitoefening van beroep of bedrijf en waarbij de kredietnemer een natuurlijk persoon is. Hypothecaire leningen vallen niet onder deze definitie.

De populatie kredietverstrekkers wordt gevormd door alle financiële instellingen die in het kader van de Wet Financiële Dienstverlening (Wfd) een vergunning hebben voor het verstrekken van consumentenkrediet. Het CBS stelt maandelijks een statistiek samen op basis van een steekproef uit deze populatie. Deze maandcijfers dragen een voorlopig karakter. Jaarlijks worden op basis van rapportage door alle vergunninghouders de definitieve maandcijfers vastgesteld. De statistieken geven informatie over

de verstrekte kredieten en de schuldposities die daarvan het gevolg zijn.

De cijfers in dit artikel zijn definitieve jaarcijfers die eerder gepubliceerde voorlopige cijfers vervangen.

Roodstand

Als aanvulling op de statistiek consumptief krediet worden de debetstanden op betaalrekeningen van particulieren op de laatste dag van de maand geregistreerd. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen al dan niet geaccordeerde roodstanden en het looptijd criterium van drie maanden wordt buiten beschouwing gelaten. Roodstand valt daarmee niet onder de definitie van consumptief krediet.

Kredietverstrekkers

In de statistiek Consumptief Krediet worden vijf hoofd- en drie subgroepen van kredietverstrekkers onderscheiden:

1. *Gemeentelijke kredietbanken*: Gemeentelijke instellingen die kredieten verstrekken. Hiertoe worden ook de semi-gemeentelijke kredietbanken en enkele sociale fondsen gerekend.
2. *Banken*: Alle instellingen die zijn opgenomen in het Wtk-register van de Nederlandsche Bank (Wet toezicht kredietwezen 1992)
3. *Financieringsmaatschappijen*: Alle instellingen die van de Autoriteit Financiële Markten een vergunning hebben ingevolge de Wet Financiële Dienstverlening (Wfd) voor het verstrekken van consumentenkrediet. De groep financieringsmaatschappijen wordt uitgesplitst in:
 - a. Dochters van banken.
 - b. Merkgebonden autofinanciers: Financieringsmaatschappijen die verbonden zijn aan een autodealer of autofabrikant.
 - c. Overige financieringsmaatschappijen: financieringsinstellingen die gekoppeld zijn aan een verzekeringsbedrijf of financieringsinstellingen die voor eigen rekening en risico kredieten afsluiten. In deze groep vallen ook de maatschappijen die zich bezighouden met het verstrekken van krediet door middel van klantenkaarten, private label cards en winkelpassen.
4. *Postorderbedrijven*: Bedrijven die zich toeleggen op het leveren van goederen op postorder, voor zover deze een vergunning hebben in het kader van de Wfd.
5. *Creditcardorganisaties*: Bedrijven die voor eigen rekening krediet verstrekken door middel van een creditcard. Op grond van geheimhoudingsoverwegingen wordt deze groep in de statistiek niet als afzonderlijke categorie onderscheiden; deze instellingen zijn ondergebracht bij de groep banken.

Kredietvormen

Het CBS onderscheidt vier vormen van consumptief krediet:

1. *Aflop krediet*: Krediet met een vaste looptijd. Het totale bedrag van de lening (de hoofdsom) wordt in zijn geheel ter beschikking gesteld van de kredietnemer. Dit bedrag wordt verhoogd met de over de gehele looptijd van de lening verschuldigde rente en kosten (de kredietvergoeding). Het totaal van hoofdsom en kredietvergoeding moet in een vast aantal (doorgaans maandelijks) termijnen worden afgelost. De afgeloste bedragen kunnen niet opnieuw worden opgenomen. De overeengekomen krediettermijn is langer dan drie maanden.

2. *Doorlopend krediet*: Met de kredietnemer wordt een bepaald grensbedrag overeengekomen (het limietbedrag), tot welk bedrag de kredietnemer naar behoefte geld kan opnemen of weer terugbetalen. Rente is slechts over het opgenomen bedrag verschuldigd en wordt maandelijks aan het debetsaldo toegevoegd. Meestal wordt bij deze kredietvorm een aflossingsschema overeengekomen, waarbij de kredietnemer maandelijks minimaal een vast bedrag betaalt, vaak een vast percentage van de limiet. Afgeloste bedragen kunnen opnieuw worden opgenomen. De overeengekomen krediettermijn is langer dan drie maanden.
3. *Spaar-/leenkrediet*: Een vorm van aflopend of doorlopend krediet waarbij de aflossing plaatsvindt bij uitkering van een spaarverzekering of een beleggingsdepot.
4. *Creditcardkrediet*: Met de kredietnemer wordt een bepaald grensbedrag overeengekomen (de limiet) tot welk bedrag de kredietnemer naar behoefte geld kan opnemen of goederen c.q. diensten kan kopen. Het opnemen van geld of het kopen van goederen of diensten geschiedt door middel van cards en de administratie van de opgenomen gelden of van de terugbetalingen geschiedt op een afzonderlijke kaartrekening. Creditcards die gekoppeld zijn aan een betaalrekening en waarvan de opgenomen bedragen periodiek ten laste van die betaalrekening worden gebracht worden buiten de waarneming gelaten.

Afzetkanalen

Verstrekkers van consumptief krediet verkopen hun leningen via verschillende afzetkanalen. Het afzetkanaal geeft aan hoe de kredietstroom van financier naar kredietnemer tot stand is gekomen. De volgende afzetkanalen worden in de statistiek Consumptief Krediet onderscheiden:

1. *Direct writing*: Er is sprake van uitsluitend schriftelijk, telefonisch en/of elektronisch (internet) contact tussen de cliënt en de kredietinstelling bij het aanvragen of verlenen van het krediet.
2. *Overig eigen organisatie*: Het krediet wordt afgesloten in een filiaal van een bank of van een financieringsmaatschappij, waarbij sprake is van direct persoonlijk contact tussen de cliënt en de medewerker van het kantoor bij het aanvragen of verlenen van het krediet.
3. *Autodealers*: Het krediet wordt afgesloten bij de autodealer.
4. *Overig detailhandel*: Bij het tot stand komen van de overeenkomst is er sprake van bemiddeling door bedrijven, waarvan de hoofdfunctie de verkoop van niet-financiële goederen en/of diensten vormt.
5. *Onafhankelijke bemiddelaars c.q. tussenpersonen*: Bij het tot stand komen van de overeenkomst is er sprake van bemiddeling door bedrijven, waarvan de hoofdfunctie de bemiddeling in kredietverlening en/of andere financiële diensten vormt en die niet in eigendomsrelatie staan met de kredietgever.

De gegevens over de afzetkanalen worden vanaf 2005 jaarlijks verzameld door het CBS (daarvoor door de Autoriteit Financiële Markten), in het onderzoek onder alle instellingen die een vergunning hebben volgens de Wet Financiële Dienstverlening (Wfd) voor het verstrekken van consumentenkrediet. Dit onderzoek geeft informatie over de aantallen verstrekte kredieten en de bedragen (aflopend krediet) en nieuw toegezegde limieten (doorlopend krediet en spaar-/leenkrediet) via de verschillende afzetkanalen.